

بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان

دانشگاه آزاد شهر کرد^(۱)

محمد ربیعی

کارشناس ارشد مشاوره

رضوان صالحی

کارشناس ارشد مشاوره

دکتر سید علی سیادت

عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

هدف از مقاله حاضر بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره^(۲) دانشجویان دانشگاه آزاد شهر کرد بوده است. به این منظور از بین کلیه دانشجویان، ۵۰۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده و با پرسش‌نامه سنجش نیازهای راهنمایی و مشاوره مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد که ۶۸ درصد از دانشجویان به انواع خدمات راهنمایی و ۴۲ درصد از آنان به انواع خدمات مشاوره نیازمندند. اولین و بارزترین نیازها، مربوط به روش افزایش اعتماد به نفس و روش تمرکز حواس و کمترین نیازها مربوط به روش سازگاری با محیط جدید دانشگاه و روش کارآفرینی می‌باشد. سایر یافته‌های پژوهش نشان داد که نیازهای راهنمایی و مشاوره زنان و مردان و متأهلین و مجردین متفاوت می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: نیاز، راهنمایی، مشاوره، دانشجویان

۱. این پژوهش با اعتبارات معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد شهر کرد انجام شده است.

مقدمه

هر ارگانیزم زنده نیازهایی دارد که ارضای آن شرط بقا، رشد و تکامل آن است (بابایی، ۱۳۷۸). یکی از نیازهای اساسی انسان، نیاز به خدمات یاورانه برای حل مشکلات و رشد و ارتقای خود، به کمک فردی متخصص است. در نگاهی به گذشته نیاز بشر به راهنمایی، مشاوره و خودشناسی از زمان حضرت آدم مطرح بوده است (گیسون و میشل، ترجمه ثنائی ذاکر و همکاران، ۱۳۷۳). خدمات یاورانه، خدماتی در راستای کمک به انسان در جهت رشد و توسعه توانایی‌های شخصی است (حسنی، ۱۳۸۵). یکی از خدمات یاورانه مؤثر، راهنمایی و مشاوره است. مشاوره و راهنمایی یک جریان یادگیری بوده که از طریق رابطه بین دو نفر انجام می‌پذیرد. در این رابطه متقابل، مشاور با داشتن مهارت‌ها و صلاحیت‌های علمی و شغلی لازم می‌کوشد مراجع را با روش‌های منطبق با نیازمندی‌هایش یاری کرده تا بتواند بیشتر خود را بشناسد و بینشی را که به این طریق نسبت به خود کسب می‌کند، در رابطه با هدف‌های معین، واقع‌بینانه و ادراک شده‌اش به‌طور مؤثری مورد استفاده قرار دهد (فشلاقی، ۱۳۷۳).

به نظر شرترز و استون (۱۹۷۴)، به نقل از شریعتمداری، (۱۳۵۳) راهنمایی تلاش پویایی است که انسان را در خودشناسی و آشنایی با پیرامون یاری می‌دهد و با افزایش رشد در همه جوانب فرد را یاری می‌دهد تا آگاهانه تصمیمات مناسبی اتخاذ کند. در تعریفی که انجمن مشاوره ایران از مشاوره نموده است نیز چنین آمده است: مشاوره فرآیند مبتنی بر یک رابطه یاورانه، حضوری و تخصصی است که طی آن مشاور کارآمد با استفاده از دانش و مهارت‌های ویژه خود امکان رشد، حل مشکل و تغییر مراجع یا مراجعان خود را فراهم می‌آورد (حسنی، ۱۳۸۵). در واقع از طریق راهنمایی به پیشگیری و جلوگیری از بروز مشکلات و از طریق مشاوره به حل مشکلات کمک می‌شود (شفیع‌آبادی، ۱۳۸۱).

هر قدر جامعه گسترده‌تر و روابط افراد پیچیده‌تر باشد، نیاز به ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره بیشتر احساس می‌گردد. بعضاً افراد در مواجهه با تغییرات زندگی، مثبت یا منفی، دچار فشار روانی می‌شوند و یا هیجان‌هایی را تجربه می‌کنند. بدیهی است ورود به دانشگاه به عنوان تجربه‌ای نو در کنار مسائلی از قبیل شرایط تحصیلی

جدید، روابط بین فردی متفاوت از قبل، محیط زندگی جدید و ناآشنا، ترک خانواده و غیره سازگاری دانشجویان را تحت تأثیر قرار می دهد (عبدالله زاده و خراسان، ۱۳۸۵). دانشجویان بزرگسالانی هستند که با سنین مختلف، فرهنگ‌های گوناگون، وضعیت تأهل متفاوت، از هر دو جنس بخشی از سال‌های اوایل بزرگسالی خود را در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به تحصیل علم و دانش و کسب مهارت برای ورود به عرصه زندگی مسئولانه برای انجام وظایف فردی، خانوادگی و اجتماعی می‌پردازند (نورانی‌پور، ۱۳۷۹). در عین حال تعداد قابل ملاحظه‌ای از دانشجویان با مشکلات پیچیده خانوادگی، عاطفی، بین فردی، سازگاری و تاریخچه‌ای از مسائل و مشکلات وارد دانشگاه می‌گردند که این مشکلات فشارهای روانی زیادی را به دنبال خواهد داشت (حسنی، ۱۳۸۵). به طور مثال عدم علاقه به رشته تحصیلی، احساس ناتوانی در یادگیری مطالب درسی، تصمیم نادرست نزد برخی می‌تواند به افسردگی و احتمالاً پرخاشگری منجر شود. برخی از دانشجویان در جلسات امتحان، یا محیط‌هایی که ناگزیر باید ابراز وجود کنند اضطراب‌های بزرگی را تجربه می‌کنند (محمدی، ۱۳۷۲، به نقل از بهرامی، ۱۳۸۵) و متعاقباً و به مرور زمان به اختلالات روان‌تنی، ترس‌های مرضی یا وسواس گرفتار می‌شوند. مشکل در سازگاری با محیط جدید دانشگاه، احساس کمبود در خود، تقابل فرهنگی و عادات رفتاری در محیط‌های خوابگاهی، بیشتر دانشجویان را به تعارض با خود و دیگران سوق می‌دهد (بهرامی، ۱۳۸۵). برخی دانشجویان در مقایسه با دیگران نیاز مالی بیشتری احساس می‌کنند و گروهی از آنها به کار ضمن تحصیل تن در می‌دهند که تنظیم ساعات شبانه‌روزی برای کار، تحصیل و گذران اوقات فراغت نزد این دانشجویان فشار روانی بیشتری ایجاد می‌کند. به نظر می‌رسد، دانشجویان متأهل، به‌ویژه آنهایی که همسر و فرزندان‌شان در شهر دیگری زندگی می‌کنند، استرس‌های بیشتری را تحمل می‌کنند. در مقابل دانشجویان مجردی که با والدین خود در شهر محل تحصیل زندگی می‌کنند بیشتر درگیر با چگونگی گذران اوقات فراغت می‌شوند (صانعی، ۱۳۷۳، به نقل از بهرامی، ۱۳۸۵).

نگرانی نسبت به شغل آینده یکی دیگر از هم و غم‌های ویژه دوران دانشجویی است که در سالهای آخر دانشجویی بیشتر دیده می‌شود (روبرت، آرنلدورف و ادوین^(۱)،

۱۹۹۶). همسرگزینی و معاشرت با جنس مخالف در دوران تحصیل نیز از دغدغه های دیگر دانشجویان است (خواجه دینی، ۱۳۷۴، به نقل از بهرامی، ۱۳۸۵). از آنچه گفته شد بر می آید که محیط دانشگاه، ضمن این که ماهیتاً یک محیط آموزشی است، یک محیط اجتماعی نیز هست و مخاطرات آن را نیز در بر دارد. دانشجو به مدت ۴، ۶، یا ۸ سال قسمت مهمی از وقت شبانه روزی خود را در دانشگاه می گذراند و یا این که با مسائلی که در دانشگاه می گذرد درگیر می شود. البته باید پذیرفت که همه مسائل روانی و اجتماعی دانشجویان برخاسته از شرایط آموزشی یا اجتماعی دانشگاه نیست، بلکه ویژگی های گذشته و حال خانوادگی و شخصی خود دانشجو نیز زمینه را برای پدیدار شدن مشکلات روانی فراهم می کند (خنجری، ۱۳۷۶، به نقل از بهرامی، ۱۳۸۵).

بررسی وضع سلامت روان دانشجویان طی سال های اخیر حاکی است که ۱۷ الی ۲۰ درصد دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه مشکوک به مشکلات جسمی، روانی-اجتماعی هستند. از طرفی نیز تعدادی از دانشجویان در طی دوران تحصیل گرفتار چنین مسائلی می شوند (دفتر مرکزی وزارت بهداشت، به نقل از محمدپور و کاظمی، ۱۳۸۵). چنین وضعی ایجاب می کند که به نیاز دانشجویان برای حل مشکلات شان، توجه ویژه ای شود.

امروزه مشاوره و راهنمایی یکی از مهم ترین راهبردهای پیشگیری در دانشگاه ها به حساب می آید. راهنمایی و مشاوره با تحصیل فرآیند رشد، شناسایی و حل مشکلات، آموزش شیوه های تصمیم گیری درست و نحوه مواجهه با رویدادهای زندگی و کسب رضایت از زندگی همراه است و به گسترش بینش، حل تعارض های درونی و رشد روابط سازنده با دیگران می انجامد (شفیع آبادی، ۱۳۸۱).

راهنمایی و مشاوره انواعی دارد که عبارتند از:

۱- راهنمایی و مشاوره تحصیلی: هدف نهایی راهنمایی تحصیلی، کسب موفقیت تحصیلی است. از شیوه های اجرایی راهنمایی و مشاوره تحصیلی، روش تنظیم وقت، روش صحیح امتحان دادن، روش برنامه ریزی درسی، روش ایجاد انگیزه در خود برای درس خواندن و روش افزایش تمرکز حواس می باشد (عابدی، ۱۳۸۳). تحقیقات متعدد بیانگر این مطلب است که بسیاری از دانشجویان دانشگاه نیازمند راهنمایی

تحصیلی هستند (روبرت و همکاران، ۱۹۹۶). بوید (۱۹۹۹)، به نقل از لوکاس و برکل^(۱) (۲۰۰۵) نیز در مطالعه‌ای مشکلات تحصیلی دانشجویان را بررسی کرده و بیان داشتند که ۶۹ درصد افراد نیازمند مداخله در زمینه مطالعه و ۶۴ درصد نیازمند مداخله در زمینه به یاد آوردن مطالب درسی هستند.

۲- راهنمایی و مشاوره شغلی: جامع‌ترین تعریفی که تاکنون از مشاوره شغلی ارائه شده است مربوط به سوپر است که مشاوره شغلی را فرآیند کمک به فرد برای رشد و قبول تصویری یکپارچه و با کفایت از خود و نقش خود در دنیای کار می‌داند تا به این ترتیب این مفهوم را واقعیت‌آزمایی کند و به آن واقعیت ببخشد و در نتیجه باعث رضایت خود و جامعه بشود. (زونکر^(۲)، ۱۹۹۴). از شیوه‌های رایج راهنمایی و مشاوره شغلی می‌توان به روش شناخت علایق شغلی، روش شناخت استعداد شغلی، روش کاریابی، روش کارآفرینی و روش سازگاری با یک شغل را نام برد (عابدی، ۱۳۸۳). پژوهش‌های متعدد نشان می‌دهد که نیازهای برنامه‌ریزی مسیر شغلی و کاریابی در میان دانشجویان دانشگاه فوق‌العاده زیاد است. برنامه آمادگی شغلی از نیازهای اساسی مشاوره حرفه‌ای دانشجویان است و حدود ۸۰٪ دانشجویان نیاز به کمک و راهنمایی در شناسایی فرصت‌های شغلی در ارتباط با رشته تحصیلی خود دارند (روبرت و همکاران، ۱۹۹۶). اخیراً ۸۲٪ دانشجویان سال اول در ایالات متحده نیز دلیل مهم برای رفتن به دانشگاه را یافتن شغل مناسب عنوان کرده‌اند آلدی، اموند و ایگرون^(۳)، (۲۰۰۶). مورو^(۴) (۱۹۹۵) نیز در ارزیابی مسائل روانشناختی دانشجویان بیان داشتند که حدود ۲۰ درصد مسائل روانشناختی دانشجویان مربوط به نیازهای مشاوره شغلی است.

۳- راهنمایی و مشاوره خانواده و ازدواج: در چند دهه اخیر از مشاوره خانوادگی برای حل تعارض‌ها و بهبود روابط و تأمین سلامت روانی خانواده‌ها استفاده شده است (احمدی، ۱۳۸۲). از شیوه‌های رایج راهنمایی و مشاوره خانواده و ازدواج می‌توان روش شناخت جنس مخالف برای تعیین همسر آینده، روش خواستگاری صحیح،

1. Lucas & Berkel

2. Zunker

3. Aluede, Imhonde & Eguoen

4. Morrow

روش برخورد در ایام نامزدی، آئین همسررداری بعد از ازدواج، روش هماهنگی بین همسر و والدین خود و روش فرزندپروری را نام برد (عابدی، ۱۳۸۳). بیشاب، بایر و بیکر^(۱) (۱۹۹۸) در رتبه‌بندی نگرانی‌های مربوط به آینده زنان و مردان دانشجوی اعلام داشتند که یکی از بیشترین نگرانی‌های زنان و مردان یافتن شریک مناسب برای زندگی (۵۴/۱٪) می‌باشد. به زعم رومسین، مارتین و لیدا^(۲) (۲۰۰۱) نیاز اول جوانان مربوط به تمایلات جنسی و مسائل خانوادگی است که این نیازها بر اساس سن و جنس متفاوت است.

۴- راهنمایی و مشاوره سازی: راهنمایی سازی را راهنمایی انطباقی و شخصی نیز گفته‌اند. در مواردی که فرد نمی‌تواند بین خود و عوامل محیطی سازگاری مطلوب به وجود آورد و یا فاقد «خودسازگاری» است، در اعمال و رفتارش نوعی نابهنجاری مشاهده می‌گردد. چنین فردی به راهنمایی سازی نیازمند است (حسینی بیرجندی، ۱۳۶۴). از شیوه‌های راهنمایی سازی می‌توان به روش مقابله کم‌رویی، روش مقابله با استرس‌های زندگی، روش مقابله با افسردگی، روش مقابله با خشم و پرخاشگری، روش مقابله با افکار مزاحم، روش مقابله با خیالبافی، روش سازگاری با محیط جدید دانشگاه و روش مقابله با حساسیت و زودرنجی اشاره کرد (عابدی، ۱۳۸۳). در مطالعه بیشاب و همکاران (۱۹۹۸) بین ۱۴ تا ۳۷ درصد از دانشجویان در مورد احساس افسردگی، اضطراب و وحشت، بی‌کفایتی، کم‌رویی، خشم و پرخاشگری و افکار مزاحم نیاز به مشاوره را گزارش کرده‌اند. اسکاربروچ و هیکس^(۳) (۱۹۹۸) نیز در یک مطالعه موردی اولین نیاز مشاوره‌ای دختران را رفع افسردگی و اولین نیاز پسران را رفع اضطراب بیان کردند.

۵- راهنمایی و مشاوره رشدی: نیازهای راهنمایی رشدی شامل روش افزایش اعتماد به نفس، روش افزایش شادمانی، روش صحیح ارتباط با دیگران، روش ایجاد جرأت در خود در روابط اجتماعی، روش خودشناسی و روش تفکر و حل مسئله است (عابدی، ۱۳۸۳). بیشاب و همکاران (۱۹۹۸) در مطالعه خود نشان دادند که ۳۲٪ مردان و ۳۷٪ زنان نیاز به مشاوره رشدی دارند.

1. Bishop & Bauer & Becker

2. Rasmussen, Martin & Lidia

3. Scarbrough & Hicks

با توجه به آنچه گفته شد و آگاهی از خدمات راهنمایی و مشاوره در حل مشکلات افراد، می‌توان به این نتیجه واقف شد که شناخت نیازهای افراد و به‌ویژه دانشجویان در زمینه‌های مختلف برای نیل به اهداف مشاوره و راهنمایی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. دانشگاه‌ها و به‌طور خاص مراکز مشاوره، اگر از نوع مشکلات دانشجویان مطلع نباشند نمی‌توانند خدمات راهنمایی و مشاوره‌ای بهتر را به افراد ارائه دهند و این امر به سازنده‌تر بودن خدمات راهنمایی و مشاوره کمک شایانی خواهد کرد. بنابراین مقاله حاضر در جهت این مسئله است که نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه آزاد شهر کرد را شناسایی و رتبه‌بندی کند. بر این اساس سؤالات اصلی این پژوهش عبارتند از:

- ۱- نیازهای راهنمایی دانشجویان به ترتیب و برحسب جنسیت و وضعیت تأهل چیست؟
- ۲- نیازهای مشاوره دانشجویان به ترتیب و بر حسب و وضعیت تأهل چیست؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی است. تحقیق توصیفی نوعی تحقیق کمی شامل توصیف دقیق پدیده‌های تربیتی است. تحقیقات توصیفی، اساساً با مشخص کردن جواب سؤال چه هست سر و کار دارد (گال و همکاران، ترجمه نصر و همکاران، ۱۳۸۳).

جامعه و نمونه آماری

جامعه مورد نظر در این پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر کرد ($N=8700$) می‌باشد که از بین آنها ۵۰۰ نفر در این مطالعه شرکت کردند. برای برآورد حجم نمونه آماری مورد نیاز از روشی که بازرگان (۱۳۷۴) ارائه داده، استفاده شده است. شیوه نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای تصادفی بوده است. به این صورت که از سه دانشکده دانشگاه (ادبیات و علوم انسانی، فنی و مهندسی و پیراپزشکی) چند کلاس به شیوه تصادفی انتخاب و همه دانشجویان آن کلاس مورد ارزیابی قرار گرفتند. ویژگی‌های گروه نمونه در جدول شماره ۱ و ۲ ارائه شده است.

جدول ۱- فراوانی و درصد دانشجویان بر حسب جنسیت

درصد	فراوانی	
۵۲/۸	۲۶۴	زن
۴۵/۲	۲۲۶	مرد
۲	۱۰	نامشخص
۱۰۰	۵۰۰	کل

جدول ۲- فراوانی و درصد دانشجویان بر حسب تاهل

درصد	فراوانی	
۱۸/۴	۹۲	متاهل
۷۸/۴	۳۹۲	مجرد
۳/۲	۱۶	نامشخص
۱۰۰	۵۰۰	کل

ابزار پژوهش

ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسش‌نامه سنجش نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان (عابدی، ۱۳۸۳) می‌باشد. این پرسش‌نامه توسط عابدی (۱۳۸۳) برای دانشجویان دانشگاه اصفهان ساخته شد که روایی محتوایی آن توسط هفت متخصص در زمینه مشاوره و روان‌درمانی به تأیید رسیده و پایایی آن از طریق روش بازآزمایی ۰/۸۲ محاسبه شده است. این پرسش‌نامه با تغییرات اندکی مجدداً در جامعه پژوهش اجرا شد و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۹ محاسبه شد.

این پرسش‌نامه دارای ۳۹ سؤال با گزینه‌های بلی و خیر می‌باشد که به جواب‌های بلی نمره ۱ و به جواب‌های خیر نمره ۰ تعلق می‌گیرد. این پرسش‌نامه پنج حیطه نیازهای راهنمایی و مشاوره را اندازه‌گیری می‌کند که عبارتند از راهنمایی و مشاوره تحصیلی، شغلی، خانوادگی، رشدی و سازشی. در این پژوهش، ۳۲ سؤال (با تعریف راهنمایی) برای نیازهای راهنمایی و ۷ سؤال (با تعریف مشاوره) برای نیازهای مشاوره در نظر گرفته شده است.

روش تجزیه و تحلیل آماری

در این پژوهش تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS شامل آمار توصیفی (فراوانی و درصد) و آمار استنباطی (مجذور خی) انجام شده است.

یافته‌های پژوهش

خلاصه یافته‌های این پژوهش در جدول شماره ۳ ارائه شده است. در این جدول نیازهای راهنمایی دانشجویان رتبه‌بندی شده و سپس درصد نیازمندی به هر یک از زمینه‌های راهنمایی بر حسب جنس در ستون‌های ۴ و ۵ و بر حسب وضعیت تأهل در ستون‌های ۶ و ۷ آمده است. علامت ستاره بر روی هر یک از آیتم‌ها در ستون زنان، به معنای تفاوت معنادار بین نیازهای زنان و مردان در آن زمینه و در ستون مجردین به معنای تفاوت معنادار بین نیازهای متأهلین و مجردین، در آن زمینه می‌باشد. علامت * * تفاوت در سطح ۰/۰۱ و علامت * تفاوت در سطح ۰/۰۵ را نشان می‌دهد (تعداد کل دانشجویان ۵۰۰ نفر است).

جدول ۳- رتبه‌بندی نیازهای راهنمایی دانشجویان

رتبه	نیازهای راهنمایی	کل	مرد	زن	متأهل	مجرد
۱	روش افزایش اعتماد به نفس	۶۱۰/۸	۵۱۱/۱	۱۰۰۶۸/۶	۶۳	۵۹۱/۷
۲	روش افزایش تمرکز حواس	۵۶۱/۸	۵۴۱/۷	۵۸۱/۸	۵۲/۲	۵۸۱/۲
۳	روش شناخت جنس مخالف	۵۶۱/۲	۵۷/۳	۵۵/۶	۴۳/۵	۵۵۹/۸
۴	اثین همسررداری بعد از ازدواج	۵۲/۸	۵۱/۶	۵۴/۲	۷۲/۸	۴۸/۲
۵	روش ایجاد انگیزه برای درس خواندن	۵۰/۸	۵۴/۲	۴۷/۸	۴۴/۶	۵۲
۶	روش مطالعه	۴۹/۶	۵۴/۳	۴۶	۴۸/۹	۴۸/۷
۷	روش برخورد صحیح در ایام نامزدی	۴۹	۵۰/۷	۴۷/۴	۴۵/۷	۵۰
۸	روش مقابله با حساسیت و زودرنجی	۴۹	۴۴/۴	۵۲/۹	۶۰/۹	۴۶/۲
۹	روش مقابله با افکار مزاحم	۴۸/۸	۴۶/۷	۵۰/۴	۵۱/۱	۴۸
۱۰	روش مقابله با اضطراب	۴۸/۲	۴۶/۲	۵۰	۵۶/۵	۴۶/۲
۱۱	روش افزایش شادمانی	۴۸/۲	۴۶/۷	۴۹/۶	۵۷/۶	۴۵/۷
۱۲	روش کارایی	۴۷/۴	۴۸/۹	۴۶/۴	۵۲/۳	۴۵/۷
۱۳	روش ارتباط صحیح با دیگران	۴۶/۴	۴۳/۶	۴۸/۹	۴۳/۵	۴۶/۷

رتبه	نیازهای راهنمایی	کل	مرد	زن	متاهل	مجرد
۱۴	روش تفکر و حل مسئله	۴۵/۶	۴۸/۹	۴۳/۱	۴۷/۸	۴۴/۶
۱۵	روش تنظیم وقت	۴۴/۶	۴۵/۳	۴۴/۲	۴۷/۸	۴۳/۴
۱۶	روش برنامه‌دستی	۴۴	۴۵/۳	۴۲/۷	۴۶/۷	۴۳/۶
۱۷	روش مقابله با افسردگی	۴۳/۲	۴۶/۲	۴۰/۹	۴۳/۵	۴۲/۹
۱۸	روش صحیح حواستگاری	۴۲	۵۱/۱	۳۴/۷	۳۸	۴۲/۳
۱۹	روش خودشناسی	۴۱/۶	۳۷/۳	۴۵/۳	۴۷/۸	۴۰/۱
۲۰	روش مقابله با کم‌رویی	۴۱/۴	۴۲/۲	۴۰/۹	۳۹/۱	۴۱/۶
۲۱	روش مقابله با استرس‌های زندگی	۴۱/۴	۳۵/۶	۴۶	۴۱/۳	۴۱/۳
۲۲	روش جرأت در روابط اجتماعی	۴۱/۴	۴۱/۸	۴۱/۲	۴۲/۴	۴۱/۶
۲۳	روش مقابله با خشم و پرخاشگری	۴۰/۶	۴۲/۷	۳۹/۱	۴۷/۸	۳۸/۵
۲۴	روش صحیح امتحان دادن	۳۹/۸	۴۰	۳۹/۸	۴۳/۵	۳۸
۲۵	روش فرزندپروری	۳۹/۶	۴۰/۴	۳۹/۱	۵۸/۷	۳۴/۷
۲۶	روش مقابله با خیالبافی	۳۹/۲	۴۰/۴	۳۸	۳۸	۳۹
۲۷	روش ایجاد هماهنگی بین همسر و والدین	۳۶/۴	۳۲	۴۰/۱	۵۳/۳	۳۲/۴
۲۸	روش شناخت علائق شغلی	۳۵/۸	۳۸/۲	۳۳/۹	۳۸	۳۴/۷
۲۹	روش شناخت استعداد شغلی	۳۵/۴	۳۸/۲	۳۳/۲	۳۲/۶	۳۶/۲
۳۰	روش سازگاری با یک شغل	۳۱/۸	۳۹/۱	۲۵/۹	۲۸/۳	۳۲/۴
۳۱	روش کارآفرینی	۲۹/۲	۳۷/۳	۲۲/۳	۳۴/۸	۲۷/۲
۳۲	روش سازگاری با محیط جدید دانشگاه	۲۸/۲	۳۵/۶	۲۳/۴	۲۸/۳	۲۸/۸

یافته‌های این جدول نیازهای راهنمایی دانشجویان را به ترتیب ارائه داده است. علاوه بر این اولویت‌های اول تا دهم نیازهای زنان، مردان، مجردین و متأهلین به ترتیب به شرح زیر است:

زنان: روش افزایش اعتماد به نفس، تمرکز حواس، شناخت جنس مخالف، آیین همسررداری، مقابله با حساسیت، مقابله با افکار مزاحم، مقابله با اضطراب، افزایش شادمانی، ارتباط صحیح با دیگران، انگیزه برای درس خواندن.

مردان: شناخت جنس مخالف، تمرکز حواس، روش مطالعه، انگیزه برای درس خواندن، آیین همسررداری، اعتماد به نفس، روش صحیح خواستگاری، برخورد صحیح در ایام نامزدی، روش کاربایی، روش تفکر و حل مسئله.

مجردین: شناخت جنس مخالف، اعتماد به نفس، تمرکز حواس، انگیزه برای درس خواندن، برخورد صحیح در ایام نامزدی، روش مطالعه، آیین همسررداری، مقابله با افکار مزاحم، ارتباط صحیح با دیگران، مقابله با حساسیت و مقابله با اضطراب.
متأهلین: آیین همسررداری، اعتماد به نفس، مقابله با حساسیت، روش فرزندپروری، افزایش شادمانی، مقابله با اضطراب، هماهنگی بین والدین و همسر، روش کاریابی، تمرکز حواس، مقابله با افکار مزاحم.

جدول شماره ۴ نیز نیازهای مشاوره دانشجویان را در هفت حیطه رتبه‌بندی می‌کند. ستون ۴ و ۵، درصد نیازمندی زنان و مردان به هر یک از حیطه‌های مشاوره و ستون ۶ و ۷ درصد نیازمندی به هر یک از زمینه‌های مشاوره را بر حسب وضعیت تأهل نشان می‌دهد. درج علامت * در ستون ۵ به معنای تفاوت معنادار بین نیاز زن و مرد در آن زمینه و در ستون ۷ به معنای تفاوت معنادار بین نیاز متأهلین و مجردین در آن زمینه می‌باشد. علامت ** تفاوت در سطح ۰/۰۱ و علامت * تفاوت در سطح ۰/۰۵ را نشان می‌دهد.

جدول ۴ - رتبه‌بندی نیازهای راهنمایی دانشجویان

رتبه	نیازهای مشاوره	تعداد	کل	مرد	زن	متأهل	مجرد
۱	مشکلات درسی	۵۰۰	۴۲/۸	۳۵/۱	۴۸/۹**	۴۶/۷	۴۲/۱
۲	مشکلات مربوط به ازدواج	۵۰۰	۳۵	۳۳/۳	۳۶/۱	۳۲/۶	۳۶/۵
۳	مشکلات مربوط به انتخاب شغل	۵۰۰	۳۲/۴	۳۳/۸	۳۱/۴	۳۷	۳۱/۴
۴	مشکلات عاطفی و روانی	۵۰۰	۲۴/۴	۲۲/۷	۲۵/۹	۳۳/۷	۲۲/۷*
۵	مشکلات مربوط به رشد و ارتقا خود	۵۰۰	۲۱/۴	۲۱/۳	۲۱/۵	۲۷/۲	۲۰/۲
۶	مشکلات خانوادگی	۵۰۰	۱۹/۸	۲۳/۱	۱۷/۲	۳۳/۷	۱۶/۸**
۷	مشکلات مربوط به ادامه شغل	۵۰۰	۱۷/۲	۲۲/۲	۱۳/۱**	۱۵/۶	۲۰/۳*

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش نیازهای راهنمایی دانشجویان آزاد شهر کرد در ۳۲ مورد با ۵ حیطه کلی و نیازهای مشاوره در ۷ مورد کلی مورد بررسی قرار گرفت. جدول شماره ۳ درصد

نیازهای راهنمایی را به ترتیب ارائه می‌دهد. علاوه بر این درصد نیازمندی به هر یک از زمینه‌های راهنمایی بر حسب جنسیت و وضعیت تأهل نیز ارائه شده است. همان‌طور که در جدول مشهود است نیاز اول راهنمایی دانشجویان، روش افزایش اعتماد به نفس است (۶۸/۶٪) همچنین بین میزان نیازمندی زنان و مردان به این روش، تفاوت معناداری وجود دارد یعنی زنان بیش از مردان نیازمند روش افزایش اعتماد به نفس می‌باشند (۶۸/۶٪ در مقابل ۵۱/۱٪). این نیاز جزء نیازهای راهنمایی رشدی بوده و تحقیقات عابدی (۱۳۸۳) در دانشجویان دانشگاه اصفهان و معتمدی (۱۳۸۴) در دانشگاه دولتی شهرکرد نیز مؤید این مطلب است که اولین نیاز راهنمایی رشدی نیاز به روش افزایش اعتماد به نفس است. در مطالعه بیشاپ و همکاران (۱۹۹۸)، مون^(۱) و همکاران (۱۹۹۷) نیز نیاز به مساعدت در زمینه اعتماد به خود و رشد شخصی در بین دانشجویان خاطرنشان شده است. به‌طور کلی افراد کمی را می‌توان یافت که با رنج و ناراحتی ناشی از عدم اعتماد به نفس روبه‌رو نشده باشند. در محیط تعلیم و تربیت رفتارها، برخوردها و تعامل افراد باید به گونه‌ای باشد که عزت نفس دانشجویان بیشتر از هر چیز مورد توجه قرار گیرد (لیدن فیلد، ترجمه اصفغری پور و اصفغری پور، ۱۳۸۲). این موضوع در دانشجویان از اهمیت زیادی برخوردار است. این یافته نشان می‌دهد حدود ۷۰٪ از دانشجویان از عدم اعتماد به نفس شکایت داشته و احساس می‌کنند نیازمند روشی برای افزایش آن می‌باشند. خودآگاهی، مثبت‌اندیشی و احساس توانمندی که از مشخصه‌های افراد با عزت نفس بالاست مشکلاتی را برای دانشجویان (خصوصاً دختران) ایجاد کرده که نیازمند راهی برای کاهش این مشکل می‌باشند.

دومین نیاز، نیاز به روش افزایش تمرکز حواس است که ۵۶/۸٪ دانشجویان به آن نیازمندند. این روش جزء نیازهای راهنمایی تحصیلی است. تحقیقات عابدی (۱۳۸۳) و معتمدی (۱۳۸۴)، بیشاپ و همکاران (۱۹۹۸) نیز بیانگر آن است که اولین نیاز راهنمایی تحصیلی دانشجویان، نیاز به افزایش تمرکز حواس است (به ترتیب ۴۵/۹٪ و ۶۶/۶٪). در واقع راهنمایی تحصیلی که هدف آن کمک به پیشرفت تحصیلی است نقشی تسهیل‌کننده در تحقق هدف‌های آموزشی بر عهده دارد (حسینی بیرجندی، ۱۳۸۰).

1. Moon

دانشجویان به علل مختلف از کمبود حواس شکایت دارند. مشکلات مالی، مشکلات مربوط به ازدواج، عدم مهارت‌های مطالعه، دغدغه‌های مربوط به آینده شغلی نمونه‌هایی از مسائلی است که مشکلات در زمینه تمرکز حواس دانشجویان به وجود آورده است. از آنجا که هدف اصلی دانشجویان موفقیت تحصیلی است آنها احساس می‌کنند نیازمند روشی برای کاهش این مشکل هستند.

نیازهای بعدی دانشجویان در جدول شماره ۳ به ترتیب ارائه شده است. بین نیاز به شناخت جنس مخالف برای تعیین همسر آینده (به‌عنوان سومین نیاز) در بین متأهلین و مجردین تفاوت معناداری وجود دارد یعنی مجردین بیشتر نیازمند شناخت جنس مخالف برای تعیین همسر آینده خود هستند (۵۹/۸٪ در مقابل ۴۳/۵٪). همچنین نیاز اول راهنمایی پسران نیز این مورد عنوان شده است. این یافته نیز هماهنگ با یافته‌های عابدی و معتمدی است که نیاز اول راهنمایی خانواده و ازدواج را نیاز به شناخت جنس مخالف برای تعیین همسر آینده عنوان کرده‌اند. بیشاب و همکاران (۱۹۹۸) نیز نگرانی‌های مربوط به آینده و انتخاب همسر را جزء نیازهای اساسی جوانان در راهنمایی و مشاوره دانسته‌اند که این نیاز در مردان بیشتر از زنان بوده است. نیاز به آیین همسررداری نیز در بین متأهلین بیشتر است و تفاوت معناداری در بین این دو گروه وجود دارد (۷۲/۸٪ در مقابل ۴۸/۲٪) به نظر می‌رسد شرایط جامعه دانشجویی، ارتباطات آزادانه‌تر دختر و پسر و رفتارهای متضاد دختران و پسران، شناخت جنس مخالف را در بین دانشجویان خصوصاً پسران مجرد سخت‌تر ساخته است که به تبع آن نیازمندی به راهنمایی ازدواج و شناخت همسران در بین دانشجویان بیشتر احساس می‌گردد. افراد متأهل نیز علاوه بر نیاز به آشنایی با آیین همسررداری، روش‌های فرزندپروری، هماهنگی بین همسر و والدین در اولویت‌های اول نیاز آنان به راهنمایی است. این مطلب علاوه بر خاطر نشان ساختن تفاوت نیازهای مجردین و متأهلین، احساس نیاز به مشاوره خانواده و حل مشکلات زندگی زناشویی را گوشزد می‌کند. در ادامه بررسی جدول شماره ۳، مشاهده می‌شود که در میزان نیازمندی به روش‌های مقابله با حساسیت و زودرنجی، مقابله با استرس‌های زندگی، روش کارآفرینی، سازگاری با یک شغل و سازگاری با محیط جدید دانشگاه، بین زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد.

در مورد نیازهای دیگر راهنمایی، تفاوت معناداری بین گروه‌های زن و مرد متأهل و مجرد دیده نمی‌شود. نکته قابل توجه این است که روش‌های راهنمایی شغلی به غیر از کاربایی، جزء نیازهای آخر دانشجویان است. این یافته با تحقیق عابدی (۱۳۸۳) و بهرامی (۱۳۸۵) نیز هماهنگ است. اما تحقیق معتمدی (۱۳۸۴) عکس این مطلب را بیان می‌کند. یعنی نیاز اول راهنمایی دانشجویان دانشگاه دولتی شهر کرد نیاز به روش کاربایی و روش کارآفرینی است (به ترتیب ۷۷٪ و ۷۳٪). مورو (۱۹۹۵) و آلدی و همکاران (۲۰۰۶) نیز برنامه‌ریزی مسیر شغلی را از مهم‌ترین نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان ذکر کرده‌اند. مقایسه نیازهای زنان، مردان، مجردین و متأهلین نشان می‌دهد که در همه گروه‌ها نیاز به راهنمایی تحصیلی در زمینه‌های مختلف وجود دارد. در واقع افراد به دلیل ادامه تحصیل به دانشگاه وارد می‌شوند و از مهم‌ترین دغدغه‌های آنان نیز موفقیت تحصیلی است. بنابراین بدیهی است احساس نیاز به راهنمایی در زمینه‌های تمرکز، مطالعه، انگیزه برای درس خواندن با شدت کم و زیاد در همه آنان وجود دارد. یکی دیگر از دغدغه‌های دانشجویان مسئله آینده شغلی است که راه آن از دانشگاه می‌گذرد. چنانچه یافته‌ها نشان داد که نیاز به روش کاربایی از اولویت‌های نیازهای راهنمایی دانشجویان پسر و دانشجویان متأهل است. این دو قشر به دلیل مسئولیت‌های بیشتری که در زندگی دارند نیاز بیشتری به روش کاربایی احساس می‌کنند و افراد مجرد و دختران دغدغه‌های دیگری غیر از کاربایی دارند.

از روش‌های راهنمایی سازشی روش مقابله با اضطراب است که در سه گروه زنان، مجردین و متأهلین دیده می‌شود. در مطالعه بهرامی (۱۳۸۵)، بیشاب و همکاران (۱۹۹۸) و گلاگر (۱۹۹۲)، به نقل از آلدی و همکاران، (۲۰۰۶) نیز به رفع اضطراب از اهمیت زیادی در بین دانشجویان برخوردار است. اما در مطالعه اسکاربروچ و هیکس (۱۹۹۸) بر خلاف یافته‌های این پژوهش، رفع اضطراب نیاز اول پسران شناخته شده و رفع افسردگی نیاز اول دختران، به نظر می‌رسد مشکل اضطراب فراتر از وضعیت خاص دانشجو عمل می‌کند و مسائل دیگری مثل زمینه‌های خانوادگی و شخصیت در آن دخیلند. این امر نیاز به غلبه بر اضطراب را جزء نیازهای اساسی دانشجویان ساخته است.

جدول شماره ۴ نیازهای مشاوره دانشجویان را به ترتیب نشان می‌دهد. نیازهای مشاوره شامل نیازهایی است که فرد احساس می‌کند نیازمند یک رابطه خصوصی با حضور یک متخصص برای حل مشکل خود می‌باشد. این نیازها شامل نیاز به حل مشکلات درسی، مشکلات ازدواج، مشکلات خانوادگی، مشکلات انتخاب شغل، مشکلات عاطفی و روانی، مشکلات مربوط به رشد و ارتقاء خود و مشکلات مربوط به ادامه شغل می‌شود. همان‌طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود نیاز اول مشاوره‌ای دانشجویان حل مشکلات درسی است (۴۲/۸٪) که این نیاز در زنان نسبت به مردان بیشتر است (۴۸/۹٪ در مقابل ۳۵/۱٪). مطابق با این یافته بیشاب و همکاران (۱۹۹۸) در مطالعه خود ۵۴٪ دانشجویان را نیازمند مدیریت مؤثر زمان، ۴۹/۶٪ آنان را نیازمند روش مطالعه درست و ۴۸/۲٪ را نیازمند کمک در زمینه اضطراب امتحان می‌دانند. در زمینه نیاز به حل مشکلات عاطفی و مشکلات خانوادگی تفاوت معناداری بین متأهلین و مجردین وجود دارد یعنی دانشجویان متأهل به این دو روش بیشتر از مجردین نیاز دارند. چنانچه رومسین و همکاران (۲۰۰۱) در ارزیابی نیازهای مشاوره جوانان، تمایلات جنسی و مسائل خانوادگی را از جمله نیازهای ابتدایی مشاوره‌ای آنان دانسته‌اند. در زمینه حل مشکلات مربوط به ادامه شغل نیز بین زنان و مردان و متأهلین و مجردین تفاوت معناداری وجود دارد. یعنی مردان بیشتر از زنان و مجردین بیشتر از متأهلین نیازمند حل مشکلات در زمینه ادامه شغل هستند. این مطلب با یافته‌های لوکاس و برکل (۲۰۰۵) و آلدی و همکاران (۲۰۰۶) همسو است و بیانگر آن است که دانشجویان نیازمند برنامه‌ریزی مدیریتی برای حل مشکلات شغلی خود هستند. به‌طور کلی ۴۲ درصد دانشجویان نیازمند خدمات مشاوره با بیشترین فراوانی در مورد مشکلات درسی و ۶۸٪ از آنان نیازمند خدمات راهنمایی با بیشترین فراوانی در مورد راهنمایی رشدی و خانوادگی می‌باشند.

با توجه به این یافته‌ها، پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

۱- ارائه راهکارهایی از سوی مرکز مشاوره و مشاوران (به‌طور اخص دانشگاه آزاد شهر کرد) در جهت افزایش اعتماد به نفس، تمرکز حواس و دیگر نیازهای راهنمایی دانشجویان به ترتیب.

- ۲- آموزش دانشجویان متأهل در زمینه‌های آیین همسرمداری، فرزندپروری، افزایش شادمانی، هماهنگی بین همسر و والدین و مقابله با حساسیت و زودرنجی.
- ۳- تلاش برای ارائه راه‌هایی جهت شناخت جنس مخالف برای مجردین.
- ۴- برگزاری کارگاه‌های آموزشی و استفاده از مشاورین مجرب و کارآزموده جهت حل مشکلات درسی و تحصیلی.
- ۵- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای حل مشکلات شغلی خصوصاً مشکلات انتخاب شغل و کاربایی و استفاده از مشاوران شغلی باتجربه.
- ۶- نیازسنجی مداوم در خصوص نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان.

منابع

- احمدی، ا. (۱۳۸۲). مقدمه‌ای بر مشاوره و روان‌درمانی. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان.
- بابایی، م. (۱۳۷۸). نیازسنجی اطلاعات. تهران: نشر مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
- بازرگان، ع. (۱۳۷۴). نگاهی به روش‌های نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه در پژوهش‌های تربیتی. مجله پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت، شماره ۴، بهار ۱۳۷۴.
- بهرامی، ه. (۱۳۸۵). بررسی مسائل و مشکلات روانی اجتماعی دانشجویان. دانشگاه علم و صنعت: مجموعه مقالات سومین سمینار بهداشت روانی دانشجویان. ص ۵۴ تا ۵۸.
- حسینی، ف. (۱۳۸۵). بررسی نگرش دانشجویان نسبت به خدمات مشاوره دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران. دانشگاه علم و صنعت: مجموعه مقالات سومین سمینار بهداشت روانی دانشجویان. ص ۱۰۸ تا ۱۱۳.
- حسینی بیرجندی، م. (۱۳۶۴). مشاوره راهنمایی در تعلیم و تربیت اسلامی. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- حسینی بیرجندی، م. (۱۳۸۰). راهنمایی و مشاوره تحصیلی. تهران: انتشارات رشد.
- شرترز و استون. (۱۳۵۳). اصول راهنمایی. ترجمه ع، شریعتمداری. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان.
- شفیع‌آبادی، ع. (۱۳۸۱). مقدمات راهنمایی و مشاوره: مفاهیم و کاربردها. تهران: انتشارات پیام نور.
- عابدی، م. ر. (۱۳۸۳). بررسی نیازهای مشاوره و راهنمایی دانشجویان دانشگاه اصفهان. دانشگاه اصفهان: دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- عابدی، م. ر. (۱۳۸۳). ساخت، بررسی روایی و پایایی پرسش‌نامه نیازهای مشاوره و راهنمایی دانشجویان. دانشگاه اصفهان: دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

- عبداللهزاده، ح و خراسان، ا.ح. (۱۳۸۵). بررسی موانع مراجعه دانشجویان دانشگاه علوم پایه دامغان به مراکز مشاوره دانشجویی. دانشگاه علم و صنعت: مجموعه مقالات سومین سمینار بهداشت روانی دانشجویان. ص ۲۷۲ تا ۲۷۶.
- لیندن فیلد، گ. (۱۳۸۲). اعتماد به نفس برتر. ترجمه ح، اصغری پور و ن، اصغری پور. تهران: جوانه رشد.
- قتلاقی، م. (۱۳۷۳). روانشناسی مشاوره و راهنمایی: مبانی اصول و تکنیک‌ها. اصفهان: انتشارات مانی.
- گال و همکاران. (۱۳۸۳). روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی. ترجمه ا. ر، نصر و همکاران. تهران: انتشارات سمت.
- گیسون و میشل. (۱۳۷۳). مبانی راهنمایی و مشاوره. ترجمه ب، ثنائی ذاکر و همکاران. تهران: انتشارات بعثت.
- محمدپور، م. و کاظمی، غ. ر. (۱۳۸۵). تأثیر مراکز مشاوره بر سلامت روانی دانشجویان. دانشگاه علم و صنعت: مجموعه مقالات سومین سمینار بهداشت روانی دانشجویان. ص ۳۳۵ تا ۳۳۹.
- معتمدی، ع. (۱۳۸۴). بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه شهر کرد. دانشگاه شهرکرد: مرکز مشاوره.
- نورانی پور، ر. (۱۳۷۹). مشاوره دانشجویی به عنوان خدمتی اساسی در جهت رشد، پیشرفت و موفقیت دانشجویان. مجله تازه‌ها و پژوهشهای مشاوره، شماره ۵ و ۶، ص ۴۱ تا ۵۶.
- Ahuede, O. Imhonde, H. & Eguoen, A. (2006). Academic, career and personal needs of nigerian university students. *Journal of Instructional Psychology*, 33, 50-68.
- Bishop, J.; Bauer, K. & Beeker, E. (1998). A survey of counseling needs of male and female college students. *Journal of College Student Development*, 39, 205-214.
- Lucas, M. & Berkel, L. (2005). Counseling needs of students who seek help at a university counseling center. *Journal of College Student Development*, 46, 251-273.
- Morrow, V.L. (1995). Teachers evaluate psychological problems and personal counseling needs of students. *Education*, 116, 130-138.
- Moon, S.; Kelly, K. & Feldhusen, J. (1997). Specialized counseling services for gifted youth and their families: A Needs assesment. *The Gifted Child Quarterly*, 41, 16-35.
- Robert, M.; Orndorff, H. & Edwin, L. (1996). A comparative study of declared and undeclared college students on career uncertainty and Involmtment in career development activities. *Journal of Counseling & Development*, 74, 632-647.

- Rasmussen, B.; Martin, A.H. & Lidia, B. (2001). Identifying young people's guidance needs through telephone counseling. *Proquest Education Journals*, 36, 21-37.
- Scarbrough, A. & Hicks, C. (1998). Student gender and the probability of referral for counselling in a college of further education. *British Journal of Guidance & Counselling*, 26, 225.
- Zunker, V.G. (1994). *Career counseling*. California: Books/Cole. Publishing Company.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی